

LE CORBUSIERİN
DOĞU GEZİSİ, 1933

GÜNDEM
KHİTİLER SÜRECİYLE
VE İÇERİLERİYLE
DEMOKRASİYİN
KALİTESİNİ
GÖRÜLENTÖRLE

GÖVCELİ
KORUMA ALANI
YENİDEN
TARTIŞILIYOR

YARITAMA
OSU LİSESİ

YARITAMA
ANTALYA KEPEZ
BELEDİYESİ
KONGRE VE SERGİ
MERKEZİ

MEVCUT MIMARİ
PROJE
İHALE YASASI, İHALE
YÖNETMELİKLERİ
VE ŞARTNAMESLERİ
UZERİNE GÖRÜŞER

ARAŞTIRMA:
SMGM'DEN
BEKLENTİLER

YAPI ÜRÜNLERİNİN
YAŞAM DÖNGÜSÜ
DEĞERLENDİRMESİ

MİMARLAR ODASI TARAFINDAN İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR
Ulusal Süreli Yayın

YAYINLAYAN **Mimarlar Odası** adına **Yayın Komitesi**

YAYIN KOMİTESİ **M. Zafer Akdemir, N. Müge Cengizkan, Aysen Ciravoğlu, Nesilhan Türkün Dostoğlu, Namık Günay Erkal, Hikmet Gökmen, Yasemin Gültekin, A. Derin İnan, Mustafa Kandil, Eyüp Muhcu, Serpil Özaloğlu, Gaye Birol Özerk, Bülend Tuna, Gürhan Tümer**

MİMARLAR ODASI ADINA SAHİBİ **Eyüp Muhcu**

(SORUMLU) YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ **N. Müge Cengizkan**

YAYIN SEKRETERİ **Yasemin Gültekin**

YAYIN TEKNİK SEKRETERİ **H. Nilgün Kara Babacan**

KONSEPT TASARIM **Raul Mansur** KAPAK TASARIM **H. Nilgün Kara Babacan**

YAYIN YERİ

Adres Mimarlar Odası Genel Merkezi, Konur Sokak 4/2, Yenisehir 06650 ANKARA
Tel 0.312.417 37 27 **Faks** 0.312.418 03 61 **E-posta** yayin@mo.org.tr
www.mimarlikdergisi.com

DERGİ İNTERNET SAYFASI EKİBİ

Tasarım **H. Nilgün Kara Babacan** Programlama **İlker Duğan, Berna Duğan**

TEKNİK HİZMETLER VE REKLAMLAR

Adres Yapı-Endüstri Merkezi, Fulya Mah. Yeşilçimen Sok. No: 12/430
34394 Fulya / İSTANBUL

Tel 0.212.266 70 70 **Faks** 0.212.266 74 66 **E-posta** yemyayin@yem.net

YAYIN KOORDİNATÖRÜ **Yasemin Keskin Enginöz**

REKLAM YÖNETİCİSİ **Derviş Yıldız**

BASKI

Mas Matbaacılık A. Ş. Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Tel 0212 294 10 00

BASKI TARİHİ: 26 Ekim 2011

MİMARLAR ODASI ÜYELERİNE ÜCRETSİZ GÖNDERİLİR.

Fiyatı 8 TL Abonelik 42 TL Öğrenci Aboneliği 35 TL Yurtdışı 80\$

TARANDIĞI VERİTABANLARI

Avery Index

Arthistoricum.net (Virtuelle Fachbibliothek Kunstgeschichte)

DAAI - Design and Applied Arts Index

Ulrichs Periodical Directory

YAYIN KOŞULLARI

MİMARLIK dergisinde yayınlanmak üzere yazı gönderenlerin, aşağıdaki konulara dikkat etmelerini rica ederiz:

• Gönderilecek yazılar öncelikli olarak dijital formatta kabul edilir. (CD/DVD içerisinde ya da e-posta adresi yoluyla: yayin@mo.org.tr) • Yazıların görsel malzemeleriyle birlikte basılı 1 kopyasının, değerlendirilmek üzere derginin yayın bölümüne gönderilmesi gereklidir. • Yayın Komitesi'ne gönderilen yazılar, yazar isimleri kapalı olarak değerlendirilir. Komite yazıları basmaya ya da basmamaya karar verir; sonuç yazara en geç 3 ay içerisinde mektupla iletilir. Yayın Komitesi yazı hakkındaki görüşlerini yazara iletinceye kadar, yazar aynı yazıyı başka bir basılı yayın grubuna göndermemeyi kabul eder. Dergiye yazı gönderen kişiler, yazılarının, aynı zamanda derginin web sitesinde görsel malzemesiyle birlikte yayımlanmasını kabul etmiş sayılır. • Yazıdaki görüşler yazar(lar)a aittir, Yayın Komitesi'ni hiçbir koşulda bağlamaz. • Görüş ve inceleme yazıları dört A4 (en fazla 1.200 kelime), araştırma makaleleri ise sekiz A4 (en fazla 2.400 kelime) sayfasından uzun olmamalıdır. Yayın Komitesi, belirlenen daha uzun yazılarda, yazara başvurarak kısaltma isteyebilir ya da yazarın onayını alarak kısaltma yapabilir. • Yazıların içeriklerine ilişkin ortalama 150 kelimeelik özet, yazıyla birlikte gönderilmelidir. • Görsel malzeme, renkli baskılar, yüksek kontrastlı siyah-beyaz fotoğraflar, dialar olabileceği gibi, dijital ortamda da (TIFF/JPEG/EPS formatında, eni 15 cm, en az 300 dpi çözünürlükte) gönderilebilir. Renkli fotokopiler zorunlu olmadıkça kullanılmaz. Görsel malzemeler yazıyla birlikte gönderilmelidir. Gönderilen görsel malzemelerle ilgili telif hakkı konusu yazarın sorumluluğundadır. Görsel malzemelerde, fotoğrafçı adının ya da alındığı kaynağın gösterilmesi gereklidir. • Notlar dipnot ya da sonnot biçiminde; internet kaynakları izlenme tarihi ile birlikte verilmelidir. Kaynak gösteriminde kullanılacak yöntem aşağıdaki gibidir: » Tankut, G. 1992, "Ankara'nın İmar Hareketlerinde Öncü Rolü", **Ankara Konuşmaları**, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını, Ankara, ss.103-118.

MİMARLAR ODASI ŞUBELERİ

Adana	+90.322.454 17 95	www.adanamimod.org
Antalya	+90.242.237 86 92	www.antmimod.org.tr
Ankara	+90.312.417 86 65	www.mimarlarodasiankara.org
Balıkesir	+90.266.245 40 01	www.balmim.org
Bursa	+90.224.453 56 00	www.bursamimar.org.tr
Çanakkale	+90.286.212 21 01	canakkale@mimarlarodasi.org.tr
Denizli	+90.258.263 21 46	denizli@mimarlarodasi.org.tr
Diyarbakır	+90.412.223 25 42	www.mimarlarodasi diyarbakir.org
Elazığ	+90.424.234 20 00	www.elazigmimar.org
Eskişehir	+90.222.231 72 13	eskisehir@mimarlarodasi.org.tr
Gaziantep	+90.342.220 69 48	gaziantep@mimarlarodasi.org.tr
Giresun	+90.454.216 92 43	www.giresunmimar.org
Hatay	+90.326.216 61 61	hatay@mimarlarodasi.org.tr
İstanbul	+90.212.227 69 10	www.mimarist.org
İzmir	+90.232.421 89 95	www.izmimod.org.tr
Kahramanmaraş	+90.344.223 04 45	kmaras@mo.org.tr
Kayseri	+90.352.222 86 95	www.kaymimod.org
Kocaeli	+90.262.322 59 33	kocaeli@mimarlarodasi.org.tr
Konya	+90.332.353 47 17	konyamimod.org.tr
Malatya	+90.422.324 77 88	malatya@mimarlarodasi.org.tr
Mersin	+90.324.327 99 33	www.mersinmimod.org.tr
Muğla	+90.252.214 03 08	muqla@mo.org.tr
Ordu	+90.452.214 03 53	ordu@mimarlarodasi.org.tr
Samsun	+90.362.231 15 70	www.mimarsamsun.org
Trabzon	+90.462.321 17 97	www.mimarlarodasitrabzon.org
Van	+90.432.214 10 58	van@mimarlarodasi.org.tr

mimarlık müzesine doğru adım adım

2004'te 50. yılını kutladığımız Mimarlar Odası'nın,

Aralık ayında yapılan 50. Yıl Buluşması kapsamında 'Etnografik

Ürünler Sergisi' hazırlandı. Sergiyi amacımıza yönelik bir araç

olarak kullanarak, bugüne kadar Oda'ya bağışlanan ya da

kişisel arşivlerde bulunan obje, fotoğraf, proje ve benzeri

ürünleri biraraya getirdik. Sergiye birçok katkı ve katılım oldu.

MİMARLIK'ta yer alan 'ayraç'larda, bu nesnelere /

belgeleri birer birer tanıtıyoruz. Ayraçları biriktirerek mimarlık

müzesinin her bir parçasının katalog bilgilerinin

sizde de olmasını sağlayabilirsiniz.

Herkesi, müzenin oluşumuna katkı vermek üzere,

elinde bulunan değerli nesnelere

Oda'ya getirmeye davet ediyoruz.

Nesnelerimiz çoğaldıkça, onları bu ayraçlarda **mimarlık**

müzesine doğru adım adım tanıtacağız.

Bekliyoruz ...

iletişim için:

yayin@mo.org.tr

- 2 İNGİLİZCE ÖZET / ENGLISH SUMMARY
4 MİMARLIK DÜNYASINDAN

MİMARLIK GÜNDEM

- 10 Kanun Hükmünde Kararnemeler Süreciyle ve İçerikleriyle Demokrasimizin Kalitesini Geriletiyorlar / İlhan Tekeli

GÜNCEL

- 12 KORUMA ALANI YENİDEN TARİFLENİYOR: Gelişmeler Üzerine Uzman Görüşleri / Zeynep Ahunbay, Hümeysra Birol Akkurt, Cafer Bozkurt, Neslihan Dostoğlu, Oktay Ekinci, Emel Kayın, Emre Madran, Mete Tapan

ETKİNLİK

- 21 • Le Corbusier'nin Doğu Gezisi, 1911: "Mimarın Formasyonunda Seyahatin Rolü" Konferansı Üzerine / Bahar Beşlioğlu
• MEK VI'da "Mimarlık Eyleminin Gelişimi ve Çeşitlenmesi" Tartışılıyor / Derleyen: İlker Ertuğrul

UIA KONGRELERİ

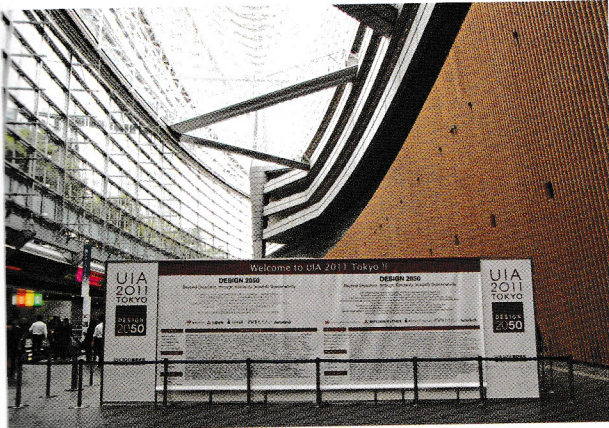
- 28 Dünya Mimarlık Kongresi "Tasarım 2050" Teması ile Tokyo'da Gerçekleşti / Derleyen: Özge Şahin İmamoglu

KIRDAN / KENTTEN

- 31 Kentleşme ve Küreselleşme Baskısındaki Kızıldağlar'da Bir Köy: Kavacık / Emel Kayın

YARIŞMA

- 32 • Şişli Lisesi
• Antalya Kepez Belediyesi Kongre ve Sergi Merkezi

UIA KONGRELERİ: Dünya Mimarlık Kongresi "Tasarım 2050" Teması ile Tokyo'da Gerçekleşti

YARIŞMA: Şişli Lisesi

MİMARLIK HİZMETİ

- 46 Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ve Mimari Telif Hakları Bağlamında, Mevcut Mimari Proje İhale Yasası, İhale Yönetmelikleri ve Şartnameleri Üzerine Görüşler / Acar Avunduk

MİMARLIK MESLEĞİ

- 50 Araştırma: Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi'nden (SMGM) Beklentiler
• Mimarların "Sürekli Mesleki Eğitim"e Bakışları / Nur Esin
• Mimarlık Öğrencilerinin "Sürekli Mesleki Eğitim"e Bakışları / Candan Çınar, Almula Köksal

MİMARLIK EĞİTİMİ

- 57 Yerin Deneyimlenmesi: Kayaköy / Dilay Güney, Levent Andağ

KENTLEŞME

- 62 Türkiye'de Bir Sermaye Birikim Aracı Olarak Toprak Rantı ve Kent Mekânının Dönüşümü / Hakkı Yırtıcı

KIRSAL YERLEŞİMLER

- 66 Koçerler / Göçerler: Lâmekân ve Bir Yaşam Şekline Karşı Zamanın Dayanılmaz Arsızlığı / Kamuran Sami

ÇEVRE DUYARLI MİMARLIK

- 72 Yapı Ürünlerinin Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi / Gökçe Tuna Taygun

76 YAYINLAR

MEA ARCHITECTURA MEA CULPA

- 78 Her Binaya Bir "Koruyucu" / Gürhan Tümer

Yerin Deneyimlenmesi: KAYAKÖY

Dilay Güney, Levent Arıdağ*

“Kendi algı tarihimi nesnel dünyayla ilişkilerimin bir sonucu gibi değerlendiririm; zamanı görüş noktam olan şimdiki zaman, zamanın tüm diğer anları arasında bir an olur, benim sürem evrensel zamanın bir yansıması ya da soyut bir görünümü halini alır, tıpkı bedenimin nesnel uzamın bir kipi olması gibi”

Marleau-Ponty, 1999, s.133

“Kayaköy’ü Deneyimlemek” adlı çalıştay, bir Avrupa Gençlik Değişim Projesi olarak 12-19 Eylül 2010 tarihleri arasında gerçekleştirildi.¹ Avrupa Gençlik Değişim Projeleri’nin geleceğe yönelik temel amacı, proje katılımcılarının Avrupalılık kimliğinin oluşturulmasına katkıda bulunması olarak açıklanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Avrupa vatandaşlığı kimliğini oluşturan tek değişmez gerçekliğin, paylaşılan ortak coğrafya olduğu fikri bu çalışmanın temelini oluşturmuştur. Ünlü düşünür Frederic Jameson, Avrupa’nın benzerlikler ve tektürlülük üzerine değil, farklılıklar üzerine kurulu olduğunu belirtmektedir.² Ortak bir gelecek için sahip olunan ortak coğrafyanın (özellikle merkez dışı alanların) tanınmaya, anlaşılmaya gereksiniminden dolayı, çalışma alanı olarak merkez dışı kimliği nedeniyle Muğla’nın Fethiye ilçesine bağlı Kayaköy seçilmiştir. Kayaköy yerleşimi bugüne kadar yapılmış olan çalışmalarda kültürel bağlamının özgünlüğü nedeniyle araştırılmış bir alandır. Bu çalışmada daha önceki çalışmalardan farklı olarak, Kayaköy’ün terk edilmiş bir yerleşim olması nedeniyle günlük yaşam döngüsünden kopması ve salt fiziksel yer kavramı üzerinden deneyimlenmeye açık hale gelmesi seçimde etkin olmuştur. Böylelikle deneyimlenecek yer, anlık ve şimdikiye ait bir deneyimin ele geçmesine olanak sağlamaktadır.

Atölye çalışmasında, Kayaköy’ün belirli fiziksel parametrelerinin, gözlemlene, duyumsama, algılama yoluyla deneyimlenmesi ve deneyim bilgisinin elde edilmesi hedeflenmiştir. Deneyimleme eylemi, öznenin deneyimlenecek nesne ya da özne ile girdiği ilişkiden ve onun niteliğinden oluşur. Bu çalışmada deneyimin nesnesi “yer”dir. Yer kavramının yeniden tanımlanmasında modern coğrafyacıların tanımlarına başvurulmuş ve “yer” kavramının tanımı, deneyimleme eylemini yönlendirmiştir. Bu kavramın tanımlanmasında coğrafya bilimi insan yerleşimleri ile coğrafyanın kurduğu ilişkiyi metodolojik olarak analiz eder ve dünyayı nesnel veritabanı olarak alır. Oysa Heidegger *Varlık ve Zaman* adlı yapıtında, dünyanın görünüşünün, içinde yaşayan varlıkların duyuları tarafından kurgulandığını açıklayarak varlık-varlık, varlık-nesne etkileşimli bütünlük bir görünüm olarak sunar.³ Bu tanımlama dünyanın ve varlığın yer aldığı dünyayı ayrıştırmaksızın özneyi kapsayan bir tanımladır. Özne bu durumda

Mübadele sonrası boşalan/boşaltılan köyler içerisinde en bilineni olan Kayaköy’de, coğrafyayı deneyimlemek üzere uluslararası bir çalıştay düzenlendi. Öğrenci grupları, günışığının, rüzgârın, manzaranın deneyim mekânlarını keşfetmişler; rüzgârın yön ve yoğunluğuna göre yapıların yerleşim izini sürmüşler, köyde günışığının deneyimlenmesi için bir gezi yolu önermişler ve olası bakı noktalarını çıkarmışlardır.

1. Tanışma etkinliği: Katılımcılar önce yerle ilgili ilk izlenimlerini düşünerek gezinmişler, sonrasında diğerlerini fark ettiklerini göstermek için başlarıyla selamlaşmışlar, en sonunda isimlerini söyleyerek tokalaşarak kendilerini tanıtmışlardır.

2. İlk gözlem gezisi: Katılımcılar, yeri daha iyi anlamak için fotoğraf, video ve eskiz çalışması yapmışlardır.

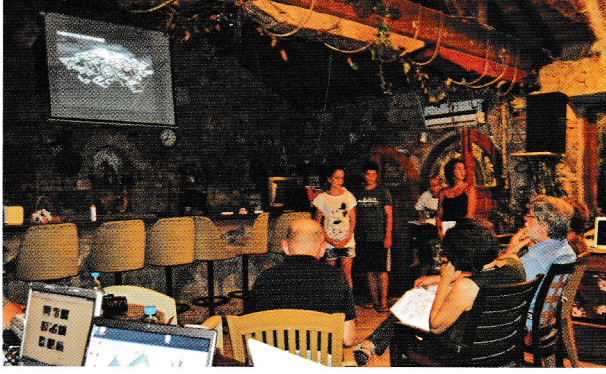
1. Bu çalışma, Beykent Üniversitesi’nden Yrd. Doç. Dr. Dilay Güney’in koordinatörlüğünde, Beykent Üniversitesi’nden Yrd. Doç. Dr. Levent Arıdağ, İtalya Sassari Üniversitesi, Alghero Mimarlık Bölümü’nden Yrd. Doç. Dr. Alessandra Cassu, Fransa Lille Mimarlık ve Peyzaj Okulu’ndan Öğretim Üyesi Daniele Lechevalier, Öğretim Üyesi Alain Peskin ve katılımcı üniversitelerden toplam 15 öğrencinin katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.
2. Jameson, 2004, ss.242-253.
3. Heidegger, 2008.

Dilay Güney
Yrd. Doç. Dr.,
Beykent Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü

Levent Arıdağ
Yrd. Doç. Dr.,
Beykent Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü

4. Grange, 1985, ss.71-83.
5. Arıdağ, Çiftçi, 2008, ss.134-145.
6. Arıdağ, 2009, ss.234-242.

3. Değerlendirme ve tartışma ortamı: Yapılan jürilerle fikirler paylaşılmıştır. Böylece grupların birbirlerinin düşüncelerini sorgulaması, fark etmesi sağlanmıştır.

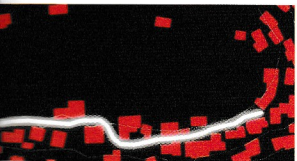
4. Rüzgâr algısı çalışmaları: Grup üyelerinden biri etkin rüzgâr yönünü, rüzgârın sokaklardaki dağılımını anlamak için, gözleri kapalı halde, dokunma duyusu eşliğinde duyumlamaya çalışmıştır.

5. Rüzgâr algısı çalışmaları: Yerleşimdeki rüzgârın bedenle etkileşimini araştırılmıştır.

Şekil 1. Katılımcılar yerin deneyimlenmesine yönelik sorular sormuşlardır: "Rüzgârı görebilir miyiz?"

Şekil 2. Rüzgâr deneyimi diyagramları: Gruplar deneyimlerini kodlanabilir bir bilgiye dönüştürmek için diyagramları kullanmışlardır.

dünyayı zihinsel olarak varedendir. Akademik coğrafya, yer kavramının tanımında dünya ile varlık arasına mesafe koyar ve ayrı iki varlık alanı olarak tanımlar. Fenomenolojik bakış, bedeninin içine alındığı, yani dünyayı nesneleştirmeksizin, şeylerle kurulan ve bütünleşen bir dünya görünüşünü araştırır. Bu çalışmada da yerin deneyimlenmesi, fenomenolojik yer kavramının deneyimlenmesi üzerine kurgulanmıştır.

Coğrafyanın dünyayı analiz edilecek bir tür arka plan olarak görmesinin tersine fenomenolojik yer, beden tarafından deneyimlenen, durumların, eylemlerin bedeninin algısı, duyumu yoluyla dahil olduğu bir çevredir. Modern coğrafyacılar yerin deneyimlenmesini tanımlayabilmek için beden (*body*) kavramının yeterli olmadığını ve yeni bir beden durumu olarak sınırlarını yaşamışlıklar yoluyla görünenden çok uzaklara genişletebilen, hisseden, algılayan ve tüm bu duyumlamalar sonunda bir anlam üretmek dünyayı tanımlayan "yere angaje olmuş beden" (*flesh*) kavramını önermektedirler.⁴ Bu tanımlanan beden, görünür maddi beden katı, dolu ve yerçekimine bağlı halinin tersine boşluklu ve şeffaftır. Şeffaftır, çünkü dış dünyanın etkilerine açıktır. Boşlukludur, çünkü dış dünyadan gelen tüm veriler bu boşluk sayesinde bedeninin içinde yankılanabilir ve tüm mekânsal deneyimler, anlam üretimleri, kavrayışlar bu yankılanma üzerinden oluşur. Beden duyumlamasının, hissedişin, değerlendirmenin mekânı halini alır. Yerin deneyimi dış dünyadan gelen verilerin yankılanması yani anlamlı hale gelmesi, ilişki kurulması ve dolayısıyla bunların kaydedilmesi ile oluşur.

Çalışmada sonuç ürün, bu deneyim bilgisinin nasıl bir mekânsal tasarımı açığa çıkarılacağı üzerine kurgulanmış, yerin deneyim bilgisi temel veri olarak alınmıştır. Kayaköy'ün fiziksel verileri bu çalışmada yerin deneyimlenmesinde birer araç olarak kullanılmıştır. Bu fiziksel parametreler yoluyla Kayaköy'ün rüzgârı, güneşiği ve yerleşimin algı çerçeveleri keşfedilmeye çalışılmış, algılama, duyumlama, kavrama yoluyla deneyim bilgisine dönüştürülmesi beklenmiştir. Böylelikle bize görünür ve halihazırda varolan dünya, özne ile ilişkiye geçmiş ve beden yerin bilgisini yansıtan, anlamlandıran mekân halini almıştır.

Süreç

Çalışma süreci yerin deneyimlenmesi, deneyim bilgisinin kaydedilmesi ve sonuç ürün önerisi üretilmesin-

den oluşmuş ve bu çalışmalar jürilerle izlenmiştir. Çalışmada yaratıcı ortamın kurulması için yaratıcı drama etkinlikleri yapılmıştır. Yaratıcı dramanın çalıştay sürecinde yöntem olarak kullanılmasının amaçları şöyle sıralanabilir:

1. Kişi-mekân, kişi-kişi, kişi-kendisi, mekân içindeki kişinin kendisiyle etkileşimine olanak sağlamak,
2. Katılımcıların mekânı, mekânın içinde kendilerini, diğerlerini algılamalarına, odaklanabilmelerine, algı alanlarını genişletmelerine olanak sağlamak,
3. Mekânı eylem içinde algılamalarını sağlayarak, deneyim yoluyla oluşacak olan kavrayış ve bilgiyi açığa çıkartmak, böylelikle bu deneyimin neden-sonuç ilişkilerinin daha iyi hissedilmesine ve anlaşılmasına, başka bir deyişle yere angaje olmuş bedene olanak vermektir.⁵

Bunların yanı sıra öğrencilerin sürece hazırlanmaları, mekâna, gruba, çalışmaya, farklı bir dilde konuşma ve düşünmeye ısınmaları, kendilerine dönüp kendileri ile psikolojik olarak iletişim kurarak yaratıcılıklarını keşfetmeleri, sosyalleşme becerilerinin desteklenmesi, grup çalışması yapabilmeleri, grup olarak birbirlerinin yaratıcılıklarını tetikleyerek yaratıcı ürünler oluşturabilmeleri, grup dinamiklerinin katkısı ile kendilerini gerçekçi değerlendirebilmeleri, kendilerini geliştirme ve değişim için motive edebilmeleri de yaratıcı drama etkinliğinin ikincil amaçlardır.⁶

Yaratıcı drama etkinliklerinin ilki mekânda kendinle diyalog, diğerlerini fark etme ve tanışmadır. Katılımcılar Kayaköy'le ilgili ilk izlenimlerini düşünerek ve serbestçe gezinmişler ve "dur" komutu ile birlikte kendileriyle en yakın katılımcı ile eş olup, sorular sorarak birbirlerini tanımaya çalışmışlardır. (**Resim 1**) Bu etkinlik isimlerin daha iyi bellekte kalması amacıyla "isim söyleyerek top atmalarıyla" devam etmiştir. Sonrasında Kayaköy ile ilgili bir bilgilendirme sunuşu yapılmış, çalışma alanını rüzgâr, güneşiği ve manzara olmak üzere üç ana başlıkta inceleyecek gruplar oluşturulmuştur.

Katılımcılar 1. günün bitiminde Kayaköy'ü ilk kez toplu olarak gözlemlemişlerdir. (**Resim 2**) Bu deneyim sonucu yapılan drama çalışmasında Kayaköy'ün ilk deneyim bilgileri bir grup olarak, hikâye oluşturma sürecinde somutlaştırılması, dile dökülmesi sağlanmıştır. Bu süreçte edinilen deneyimlerden (önce ve o an) "yer" e ait ve onu betimleyen kavramlar oluşturulmuştur. Bu kavramlardan bazıları terk edilmişlik, yalnızlık, belleksizlik, yaşanmışlık olmuştur. Bir sonraki aşamada, yerin yerleşim ile kurduğu ilişki güneşiği, rüzgâr ve manzara başlıkları bağlamında incelenmiştir. Yerleşimi bu parametreler bağlamında incelemede amaç, her bir fiziksel parametrenin bedensel deneyime açık oluşlarıdır. Fenomenolojik olarak yer kavramının deneyimlenmesinde, bu fiziksel parametreler birer araç olarak kullanılmıştır. Bu yolla edinilen deneyim bilgileri, çalıştayın sonuç ürününe yönelik tasarım bilgisini oluşturmuştur.

Kayaköy'ün çevre verilerini yerinde gözlemlemek için geziler yapılmıştır. Yaratılan tartışma ortamlarında gruplar kendi aralarında ve diğer gruplarla çalışmalarını değerlendirmişlerdir. Bu amaçla bir haftayı kapsa-

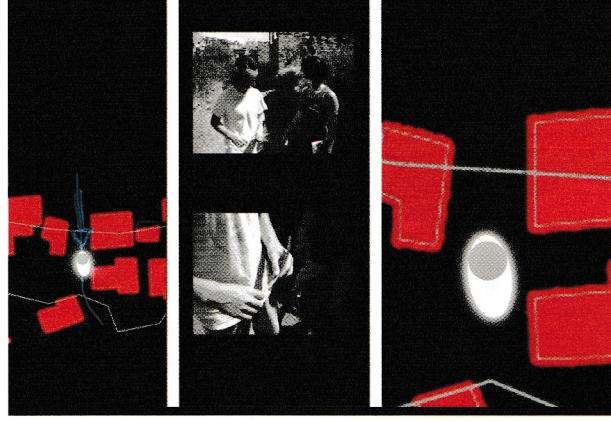

yan çalışmada iki kez ara tartışma yapılmış ve son olarak yapılan çalışmadan elde edilen bilgiler paylaşılmıştır. **(Resim 3)** Bu süreçte elde edinilen bilgi, alanın daha iyi duyumsanmasını sağlayacak ilişkilerin keşfedilerek "deneyim mekânları" tasarımı olarak dönüştürülmüştür. Gruplar rüzgârın duyumsanması ve görünür kılınması için rüzgârı sese dönüştüren tasarım nesnelere, güneşin yerleşim üzerindeki değişiminin izlenebileceği bir gezinti yolu ve yerleşimin önemli manzaraları için de algı çerçeveleri tasarlamışlardır.

Grup Çalışmaları

Rüzgâr Grubu için temel soru, rüzgârın görünür olmadığı ve görünür olarak nasıl deneyimleneceği olmuştur. **(Şekil 1)** Bu deneyim ilk olarak dokunma duygusu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Rüzgârın beden üzerindeki etkisini deneyimlemek için grup üyelerinden biri gözleri kapalı olarak tüm alanı dolaşmış, hissettiklerini takım arkadaşlarına aktarmıştır. **(Resim 4, 5)** Görsel algıya kapalı olarak dolaşılan sokaklarda, rüzgârın beden üzerindeki etkisi üzerinden, etkin rüzgâr yönleri tespit edilmiştir. **(Şekil 2-5)** Bu çalışma günün değişik saatlerine yayılarak yapılmıştır. Rüzgârın nasıl görünür kılınacağına dair diğer bir yanıt, rüzgârı görünür kılacak araçların tasarlanması ile gerçekleştirilmiştir. Bunun için rüzgâr gülü, uçurtmalar, kâğıt parçaları, incelenecek sokak ve binalara asılmış ve malzemelerin rüzgâra karşı davranışları fotoğraf ve videolarla belgelenmiştir. **(Resim 6)** Günün değişik saatlerine yapılan gözlemler ile yerleşimin rüzgâra göre konumlanması sorgulanmıştır. **(Şekil 6, 7)** Bu çalışma grubu, tasarlanacak deneyim mekânlarını, rüzgârın yerleşimde en iyi duyumsanacağı Yukarı Kilise olarak kararlaştırmışlardır. Grup, Kayaköy'ün bir yer olarak deneyimlenmesinde önemli bir parametre olan rüzgârın nasıl deneyimleneceği sorusunu, dokunma ve işitme duygusuna yönelik duyumsal bir mekân önererek yanıtlamışlardır. Seçilen kamusal alanda rüzgârın etkisi ile sese dönüşen metal nesnelere tasarlanmış ve elde edilen deneyimin mekânı tasarlanmıştır. **(Resim 7)**

Işık Grubu çalışmalarına Kayaköy'ün günışığı gözlemleri ile başlamışlardır. Gün içindeki ışığın dağılımı değişimleri, yerinde yapılan bireysel gözlem ve belgeleme yoluyla araştırılmış, günışığının seçilen sokaklarda ve konutlardaki (kapalı alanı olan) etkinliği araştırılmıştır. Bu tespitler için tasarlanan güneş saatleri belli yerlere yerleştirilmiş ve güneşin gün içindeki değişen açıları saptanmaya çalışılmıştır. Yerinde yapılan gözlemler ve bu deneyimler fotoğraflar aracılığıyla belgelenmiştir. Yerinde yapılan duyumsama, algılama, gözleme ve bunları belgeleme sonucunda, coğrafyada yer alan yerleşime bütünsel olarak bakılmış ve buna göre yerleşim içindeki konutların günışığı parametresini önemseyen bir örüntü gösterdiği sonucuna varılmıştır. Yerleşim içinde konutların günışığı alma biçimlerine göre 3 tip olarak belirlenmiştir. Yerleşimin seyrek olduğu kısımların gün ışığını en az alan konutlar, yoğun kısımların ise günışığını en fazla alan konutlar olduğu ortaya konulmuştur. **(Şekil 8)** Yerleşimin yıl içinde ve gün içindeki gün ışığını alma miktarları araştırılmış, ayrıca güneş saati oluşturacak bir

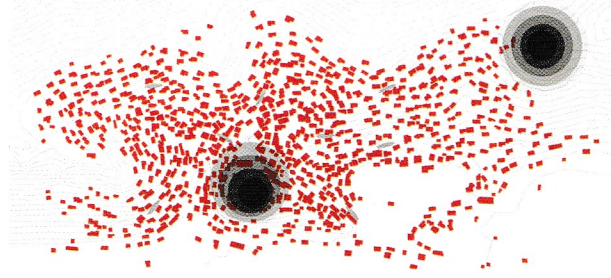
Şekil 3. Rüzgâr deneyimi diyagramları: Gruplar deneyimlerini kodlanabilir bir bilgiye dönüştürmek için diyagramları kullanmışlardır.

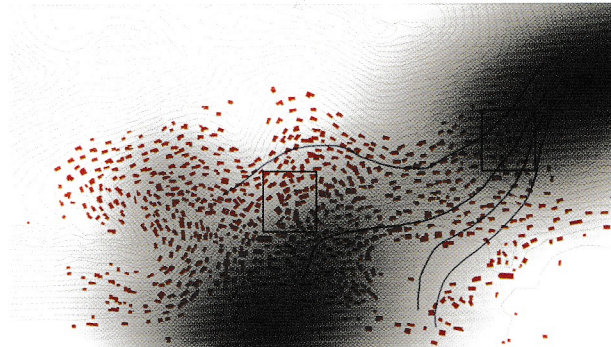
7. Rüzgârı sese dönüştüren metal elemanların mekândaki yerleşimleri ve rüzgârın görünür kılınması.

6. Rüzgârın mekânda görünür kılınmasını tasarladıkları deneyim araçları üzerinden sorgulamışlardır. Buradaki araç bir ip üzerine asılı kâğıt şeritlerdir.

Şekil 4. Yerleşimin rüzgâr yoğunluk diyagramı

Şekil 5. Kayaköy etkin rüzgâr yönleri diyagramı

araç tasarlayarak günlük ışık değişimi deneyimlenmiştir. **(Resim 9, Şekil 9, 10)** Bunun sonucunda grup üyeleri edindikleri deneyim sonucunda, Kayaköy'de, günışığı değişiminin en iyi izlenebileceği bir gezi yolu önerisinde bulunmuşlardır. **(Şekil 11)**

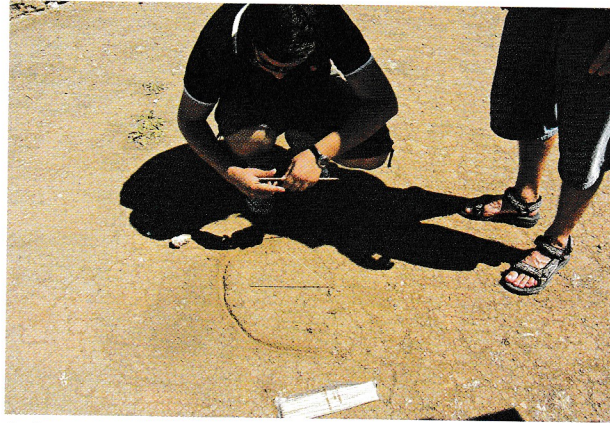

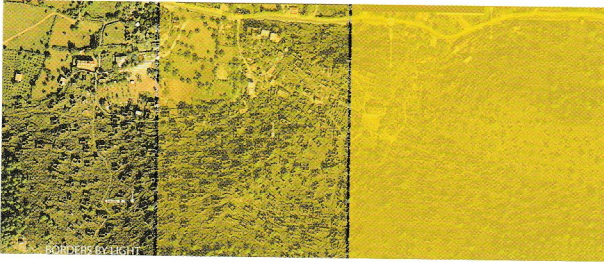
9. Algı çerçeveleri çalışmaları: Yerleşimdeki olası algı aralıkları tespit edilerek bakı noktaları güzergâhı oluşturulmuştur.

Şekil 9. Kayaköy güneşiği yıllık dağılımı

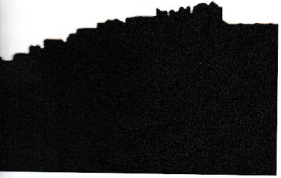
8. Gün ışığının gün boyunca değişiklik gösteren durumunu anlamak ve yerleşimle ilişkisini kurmak için tasarladıkları deneyim aracı-güneş saati ile sorgulamışlardır.

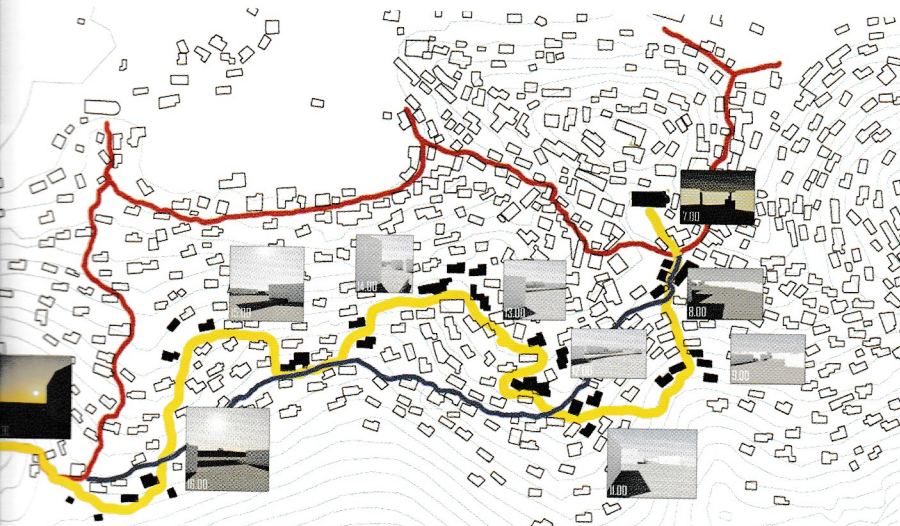
Şekil 8. Yerleşimin yoğunluğunun güneşiğine göre dağılımı ilişkisi

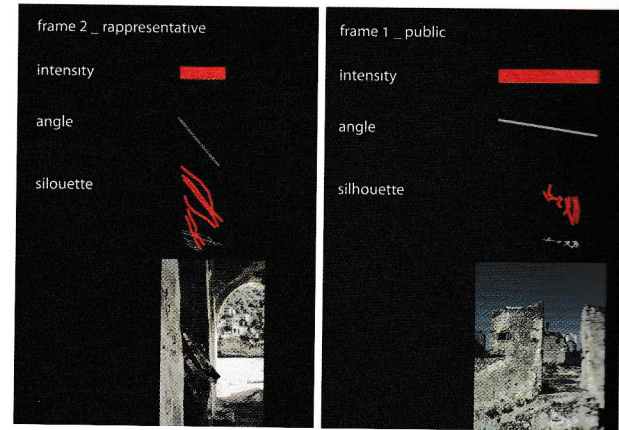
Şekil 10. Kayaköy günlük güneşiği değişim diyagramı

Şekil 12-13. Yerleşim kesit çalışmaları

Şekil 11. Kayaköy'ün güneşiğinin deneyimlenmesi için öneri gezi yolu

Şekil 6. Mekânlardaki rüzgâr diyagramları: Mekânla rüzgâr arasındaki ilişki yoğunluk, açı ve rüzgârı keşif aracının rüzgâra göre aldığı konum açısından diyagramatize edilmiştir.

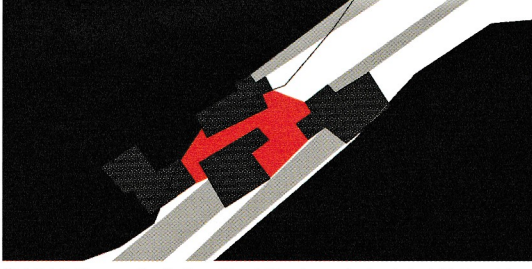
Şekil 7. Mekânlardaki rüzgâr diyagramları: Mekânla rüzgâr arasındaki ilişki yoğunluk, açı ve rüzgârı keşif aracının rüzgâra göre aldığı konum açısından diyagramatize edilmiştir.

Manzara Grubu için hem konutların birbirlerine göre konumları, hem de manzaraya göre konumları, grubun temel soruları olmuştur. Çalışmalarına Kayaköy'ün etkin manzara yönü çalışmaları ile başlamışlardır. (Şekil 12-13) Bu çalışmada, yerleşim içindeki evlerin mevcut olarak kalabilen pencerelerin algı çerçeveleri araştırılmıştır. (Resim 9) Yerde yapılan gözlemler sonucu yerleşim içindeki güçlü görsel algı noktaları keşfedilmiştir. (Şekil 14-17) Grup, yerleşimin karakteristik algı çerçevelerini, yerleşimin konutlarının birbirlerine ve sokaklara göre konumlanmasını araştırmıştır. Yerleşimde alginın hangi bakı çerçevelerine yönlendirildiği, konut birimlerinin yönlenmesinde algı çerçevelerinin önemi ve yerleşim birimlerinin hangi aralıklarda yerleştiği, birbirlerine göre oluşturduğu aralık düzeyleri araştırılmıştır. Yerleşimin algı sınırları ve çerçeveleri keşfedilmiş ve bu noktalar bir yürüyüş yolu önerisine dönüştürülmüştür. Önerilen yol dinamik bir algılama sağlamak için yapay sisle sınırlandırılmıştır. (Şekil 18)

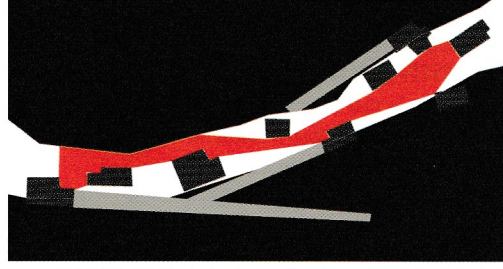
Sonuç

Çalışma, bedenin bağlandığı fenomenolojik bir yerin deneyimlenmesi odaklı olarak tasarlanmış ve sürecin sonunda deneyimin bilgisinin kazanılması hedeflenmiştir. Deneyimin bilgisi "şimdi"ye aittir. Mekân ile zaman, deneyimin ortaya çıkışının biçimleridir veya belirenin kendini sunduğu biçimlerdir. Belirli her zaman dinamik bir varoluşa referans veren çeşitliliğin belirşidir. Mekânda "buradaların" çeşitliliği, mekânın her noktasının mümkün bir "burada" oluşu ve zamanda onların çeşitliliği, zamanın her noktasının mümkün bir an oluşudur. Fenomenler dolaysızca mekânda ve zamandadır. Yani mekânda ve zamanda dolaysızca belirirler. Deneyim bilgisi, bireyin yaşadığı, duymadığı ortam (mekân) içinde gerçekleşir. Deneyim ortamının içinde olmak bireysel algıların etkileşim içine girerek değişmesini sağlar. Böylelikle dışsal dünya ile bireyin içsel dünyası etkileşime girer. Deneyimlenen her şey deneyimleneni değiştirir. Bu durum deneyimlenecek şeyleri de değiştirir. Bunun bir sürekliliğe dönüşmesi sonucunda deneyim bilgisi içselleşebilir. Duyusal ve zihinsel tutumların oluşumu ancak bu yolla

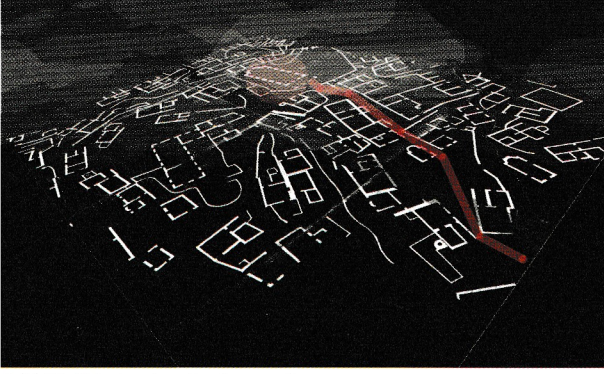
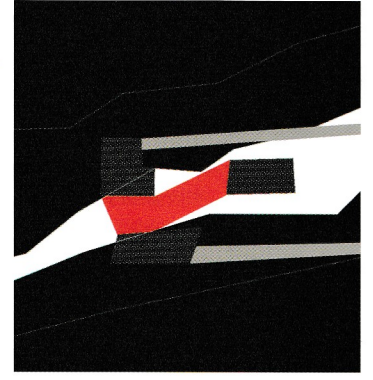

Şekil 14. Kırmızı ile ifade edilen bölgeler yerleşim içindeki öneri bakı noktaları olarak önerilmiştir.

Şekil 15, 16. Yerleşimden seçilen bir sokak örtüsündeki önemli bakı noktaları keşfedilmiştir.

Şekil 18. Sisle kurulan görsel sınır çalışması

gerçekleşir.⁸ Ancak deneyim ve deneyimleme kendiliklerinden anlam üretmezler. Deneyim bilgisinin elde edilmesi için tasarlanmış bir ortam gereklidir. Çalışmada bu ortam, yaratıcı drama etkinlikleri, grup çalışmaları, geziler, seminerler, jüriler aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grup çalışması olarak gerçekleştirilmiş ve her grup yaratılan etkileşim ortamının içinde, duyumsayarak, gözlemleyerek, eleştirerek konuya ait deneyim bilgilerini üretmişlerdir.

Bu çalışmada yöntem olarak seçilen fenomenolojik yer deneyimi fazlaca kişisel ve yorumsal bir girişimdir. Şeyleri görmeye uğraşırken umulandan çok azını veya çok fazlasını görmek her zaman olasılık dahilindedir. Bakmak ve görmeye çalışmak, duygular kadar düşünceleri de içine alan sezgisel ve spontan bir iştir. Başarılı yerler yaratma yolunda kendi penceresinden ve kendi zamanından bakmaya izin verecek gönülden bir yaklaşım geliştirmek için temel gereksinimlerden biri, bilim adamlarının, uygulayıcıların ve sıradan insanların araçlar ve programlar geliştirmeleridir.⁹ Muhtemelen böyle bir olasılığı oluşturacak dayanak noktası, şeyleri olduğu gibi görmeye ve anlamaya gerçekten istek duyulduğunda oluşacak sahici görünüş ve anlayışın tanınmasıdır. Dolayısıyla bu çalıştayın temel amacı, duyguları açarak ilgili olmaya, uğraşılan ya da tasarlanan şeyin sorumluluğunu almaya yönelik davranışı geliştirmek olmuştur. ❖

Şekil 17. Olası bakı noktaları analizleri

KAYNAKLAR

- Arıdağ, L. ve N. Çiftçi, 2008, "Warm-up, Game, Goal", *Designtrain Congress Trailers II*, Amsterdam.
- Arıdağ, L. 2009, "Tasarım Çalışmaları-1: Stüdyo Dran", *Mimari Tasarım Eğitimi '09: Bütünleşme Sempozyumu*, YTÜ, İstanbul.
- Deleuze, G. 2007, *Kant Üzerine Dört Ders*, (çev.) Ulus Baker, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul.
- Dewey, J. 2007, *Deneyim ve Eğitim*, (çev.) Sinan Akıllı, ODTÜ Yayınları, Ankara.
- Grange, J. 1985, "Place Body and Situation", *Dwelling, Place and Environment*, (ed.) D. Seamon ve R. Mugerauer, Martinus Nijhoff Publisher, Hollanda.
- Heidegger, M. 2008, *Varlık ve Zaman*, (çev.) K. Ökten, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Jameson, F. 2004, "Avrupa ve Ötekileri", *Cogito*, 'Avrupa'yı Düşünmek' sayısı, sayı:39, YKY, İstanbul.
- Merleau-Ponty, M. 1999, "Beden", *Cogito*, 'Bir Anatomi Dersi: Ev' sayısı, sayı:18, YKY, İstanbul, ss.128-134.
- Relph, E. 1985, "Geographical Experiences and Being-in-The World: The Phenomenological Origins of Geography", *Dwelling, Place and Environment*, (ed.) D. Seamon ve R. Mugerauer, Martinus Nijhoff Publisher, Hollanda, ss.15-29.
- Seamon, D. 1993, *Dwelling, Seeing, and Designing: Toward a Phenomenological Ecology*, State University of New York Press, Albany, New York.
- Seamon, D. 2000, *A Way of Seeing People and Place: Phenomenology in Environment-Behavior Research*, (ed.) S. Wapner, J. Demick, T. Yamamoto ve H. Minami, Theoretical Perspectives in Environment-Behavior Research, New York Plenum, ss.78-157.
- Seamon, D. 2002, "Physical Comminglings: Body, Habit, and Space Transformed into Place", *Occupational Therapy Journal of Research*, ss.42-51.

- 7. Deleuze, 2007.
- 8. Dewey, 2007.
- 9. Seamon 1993, 2000, 2002.

* Fotoğraflar yazarlar tarafından çekilmiş, şekiller katılımcılar tarafından üretilmiştir.